

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра туристичного та готельно-ресторанного бізнесу

Допущено до захисту
 Завідувач кафедри
 _____ Давиденко І. В.

(підпис)

“ ____ ” _____ 2020 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавр

зі спеціальності _____ 241 «Готельно-ресторанна справа» _____

(шифр та найменування спеціальності)

за освітньою програмою _____ управління готельно-ресторанним бізнесом _____

(назва освітньої програми)

на тему: «Шляхи підвищення ефективності функціонування готелю (на
 прикладі готелю «Метро Хотел Апартаментс»)»

Виконавець:

студентка факультету міжнародної економіки
 Казанжи Олена Федорівна

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

_____ /підпис/

Науковий керівник:

кандидат економічних наук
 (науковий ступінь, вчене звання)

Гончаренко Яніслава Євгеніївна

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

_____ /підпис/

Одеса 2020

Зміст

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Теоретико-методологічні основи визначення шляхів підвищення ефективності функціонування готелів.....	6
1.1 Визначення сутності поняття «ефективність» та система показників ефективності функціонування готелів.....	6
1.2 Методи та методики оцінки ефективності діяльності підприємств індустрії гостинності.....	12
1.3 Чинники та стратегії підвищення ефективності діяльності підприємств готельної сфери.....	20
РОЗДІЛ 2. Аналіз ефективності діяльності готелю «Метро Хотел Апартаментс».....	30
2.1 Загальна характеристика та основні показники використання економіко-експлуатаційних можливостей досліджуваного готелю.....	30
2.2 Використання номерного фонду засобу розміщення «Метро Хотел Апартаментс».....	34
2.3 Характеристика прибутків та видатків готельного підприємства «Метро Хотел Апартаментс».....	39
РОЗДІЛ 3. Комплекс заходів з підвищення ефективності діяльності готелю «Метро Хотел Апартаментс».....	49
3.1 Визначення показників економічних параметрів ефективності діяльності «Метро Хотел Апартаментс»	49
3.2 Оцінка споживачами та співробітниками закладу ефективності діяльності готелю «Метро Хотел Апартаментс».....	57
3.3 Конкретні заходи з підвищення ефективності функціонування готелю «Метро Хотел Апартаментс».....	61
ВИСНОВКИ.....	67
Список використаних джерел.....	70

ВСТУП

Актуальність дослідження. Ефективність функціонування є основою успішної діяльності будь-якого підприємства, в тому числі і готельного господарства як важливої складової туристичної індустрії на ринку послуг. У сучасних ринкових умовах готельно-туристичних послуг виявлення можливостей підвищення ефективності діяльності закладів гостинності є важливим дослідницьким завданням, оскільки індустрія туризму безперервно розвивається, соціально-економічні, політичні умови постійно змінюються, що виокремлює необхідність визначення конкретних напрямків підвищення ефективності діяльності готелів задля зростання прибутковості бізнесу та високої конкурентоспроможності даного виду послуг як на національному, так і на міжнародному ринках.

Загострення конкуренції, поява нових форм та методів обслуговування споживачів, використання новітніх технологій тощо є запорукою ефективної діяльності закладі гостинності, успіх якої потребує постійного дослідження і не втрачає актуальності попри наявні наразі розробки, тож актуальність дослідження шляхів підвищення ефективності функціонування готелів, конкретних методів та прийомів, які доцільно застосовувати, безсумнівна.

Мета дослідження полягає у виявленні та описанні шляхів підвищення ефективності функціонування готелів.

Відповідно до мети дослідження було поставлено такі **завдання**:

1. Провести аналіз існуючих відомостей щодо сутності поняття «ефективність» та система показників, що його описують.
2. Узагальнити існуючі методи та методики оцінки ефективності діяльності підприємств індустрії гостинності.
3. Визначити шляхи підвищення ефективності діяльності підприємств готельної сфери.
4. Провести аналіз ефективності діяльності готелю «Метро Хотел Апартаментс».
5. Розробити комплекс заходів з підвищення ефективності діяльності готелю «Метро Хотел Апартаментс».

Об'єкт дослідження – процес функціонування готельного підприємства.

Предмет дослідження – шляхи підвищення ефективності функціонування закладу гостинності на прикладі готелю «Метро Хотел Апартаментс».

Інформаційну базу дослідження склали: положення щодо економічних основ діяльності підприємств готельного господарства (І. М. Білецька, М. А. Морозов, Н. С. Морозова, Й. М. Петрович, Л. М. Прокопишин-Рашкевич та ін.), шляхів підвищення ефективності діяльності готелів (Д. Є. Берестов, О. В. Борисова, А. В. Жуков, Р. Каплан, Д. Нортон, А. М. Орлова, В. І. Охота, І. М. Поворознюк та ін.), показників ефективності функціонування закладів гостинності (В. Г. Герасименко, Я. Є. Гончаренко, Д. Б. Кучер, О. В. Литвин, Н. Е. Подвальна та ін.), підходів та методів вимірювання та оцінки діяльності готелів (А. А. Донець, Ю. Б. Іванов, А. О. Крисак, С. М. Пилипенко, А. Ю. Погребняк, Я. О. Петрик та ін.) тощо.

Методи дослідження. В кваліфікаційній бакалаврській роботі використовувалась система методів і методик, спрямованих на розв'язання поставленого наукового завдання, що включала: теоретичні методи (аналіз, синтез, узагальнення, систематизація існуючих відомостей з проблематики ефективності функціонування підприємств готельної сфери); емпіричні методи (вимірювання окремих параметрів ефективності діяльності готелю); статистичні, прогностичні та економіко-математичні методи (при встановленні залежностей та виділенні шляхів підвищення ефективності діяльності підприємства).

Наукова новизна отриманих результатів полягає у виявленні та обґрунтуванні напрямків, прийомів, конкретних методів та засобів підвищення ефективності функціонування підприємств готельного бізнесу.

Практичне значення отриманих результатів роботи полягає в тому, що узагальнено систему прийомів та методів для комплексної діагностики ефективності діяльності закладу гостинності, яка включає вимірювання системи показників, вираженість яких свідчить про ефективність функціонування для готельного бізнесу. Визначено шляхи забезпечення ефективності через підвищення якості

надаваних послуг, збільшення прибутковості, покращення економічного положення підприємства на ринку, впровадження інноваційних технологій тощо.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні та емпіричні результати дослідження пройшли апробацію на Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів та вчених «Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України» (15 квітня 2020 року).

Публікації. За темою дослідження опубліковано:

1. Казанжи О. Ф. Ефективність функціонування готелів: підходи до визначення та діагностики: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та вчених «Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України» (15 квітня 2020 р.).

Т. 2. Одеса: Одеський національний економічний університет, 2020. С. 39-43.

2. Казанжи О. Ф., Гострик О. М. Особливості розрахунку економічної ефективності підприємств готельного бізнесу // Інформаційні технології в економіці і управлінні: зб. наук. студ. праць. Одеса: ОНЕУ, 2020. Вип. 2. С. 23-29.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаної літератури. Загальний зміст викладено на 75 друкованих аркушах, основний – на 69 сторінках. Робота містить 32 таблиць та 4 рисунків. Список використаної літературних джерел налічує 54 найменування.

ВИСНОВКИ

1. Встановлено, що ефективність функціонування є основою успішної діяльності будь-якого підприємства, в тому числі і готельного господарства як важливої складової туристичної індустрії на ринку послуг. Сутність поняття «ефективність функціонування готелів» більшістю дослідників виходить з розуміння економічної ефективності взагалі і певним чином трансформує дану дефініцію для застосування у сфері гостинності. Загалом ефективність є складним та багатоаспектним економічним поняттям, яке відображає результативність діяльності та визначається відношенням отриманого ефекту до витрачених ресурсів.

2. Виявлено та описано систему збалансованих показників, вираженість яких свідчить про ефективність функціонування для готельного бізнесу утворили фінансові показники, наявність споживачів, специфіка внутрішніх бізнес-процесів, наявність навчання та розвитку персоналу закладу гостинності. Найважливішими показниками ефективності діяльності підприємства є якість наданих послуг, прибутковість, економічність положення на ринку, інноваційність та якість трудового життя.

3. Показано, що забезпечення ефективності тісно пов'язана з її оцінюванням. Узагальнено методи оцінювання ефективності підприємств готельної індустрії. Виокремлено SWOT-аналіз, профіль полярностей, метод експертних оцінок, метод 4Р, а також оцінка на базі якості продукції. Обрання відповідної методики для вимірювання та оцінювання ефективності за допомогою якої можна було б її встановити є важливим науково-дослідним завданням, оскільки отримана інформація дає змогу порівняння з основними суперниками в галузі та встановлення латентних джерел посилення позиції готелю на ринку.

4. Узагальнено можливі шляхи підвищення ефективності діяльності підприємств готельної сфери. Встановлено, що підвищувати ефективність можна з опорою на встановлені її детермінанти, чинники, фактори. Мова йде як щодо їх загального розуміння, так і відносно окремих складових ефективності діяльності підприємств готельної сфери.

Найчастіше виділяються два глобальних напрямки, що мають безліч локальних вирішень – підвищення прибутку (інновації, маркетингові рішення, зростання конкурентоспроможності, розширення асортименту послуг, більш розлога аудиторія реклами, нові маркетингові рішення та ін.) та зменшення видатків (економія витрат, підвищення енергоефективності, зменшення ресурсозатратності тощо).

5. За результатами вивчення господарсько-економічної та фінансово-звітної складових функціонування готелю «Метро Хотел Апартаментс» встановлено, що даний заклад гостинності користується широкою популярністю серед туристів. До послуг гостей апарт-готелю Metro Hotel Apartments безкоштовний Wi-Fi і цілодобова стійка реєстрації. Готель не проходив категоризацію за зірковістю. Всі номери устатковані всім необхідним. Очолює управлінську ієрархію директор, який є посередником між адміністратором готелю та його власником. Ієрархія управління не розгалужена власник, директор, адміністратор, покоївка та охоронець. Відсоток завантаженості номерів готелю «Метро Хотел Апартаментс» з року в рік по місяцях зростає, що говорить про комфортні умови проживання та гарний стан матеріально-технічного стану досліджуваного готелю.

6. На підставі проведеного аналізу фінансового стану підприємства можна зробити висновок, що готель «Метро Хотел Апартаментс» за досліджуваний період працював досить ефективно, про що свідчить рівень рентабельності діяльності. Маркетинговою діяльністю в готелі займається директор, який проводить аналіз зовнішнього середовища готелю, конкурентів, споживачів, складає анкети для споживачів.

7. За результатами останніх досліджень, відомостями в інтернет-мережі готель має гарний імідж. Підприємство ясно визначає свої цілі – підвищення конкурентних якостей продукції та задоволення ринку своїми існуючими та новими видами туристичних послуг. Підприємство знаходиться на стадії розвитку життєвого циклу. Оскільки логістичні потоки в готельному господарстві є взаємозалежними, то для побудови логістичної системи управління готельним закладом необхідно виявити їх взаємозалежність деталізовано.

8. Доцільним у підвищенні ефективності функціонування готелю «Метро Хотел Апартаментс» є: розробка заходів зі збереження наявного рівня розвитку, отриманого прибутку, якості надаваних послуг; надання додаткових послуг під час обслуговування клієнтів, забезпечення якісного доступу до мережі Інтернет, уведення в меню спеціальних страв, які характеризуються вищою доступністю та високою якістю; оперативне усунення проблем та недоліків, забезпечення відповідності господарських процесів нормативним положенням та стандартам; раціоналізація витратної політики, оптимізація структури персоналу та кількості об'єктів утримання; вивчення досвіду впровадження сучасних технологій, характерних для підприємств ресторанного бізнесу, у тому числі і інформаційних, впровадження яких дозволяє підвищити оперативність та якість надання послуг, а також зниження витрат; виявлення недоліків та слабких місць у координації роботи підрозділів, підбір компетентного персоналу, забезпечення належного виконання функцій усіма підрозділами і їхньої реальної роботи тощо.

9. Встановлено, що за всіма оціночними фінансово-економічними показниками наявна позитивна динаміка. Зростання витрат значно нижча, ніж дохідна частина. Застосування експертної оцінки у визначенні ефективності функціонування готелю «Метро Хотел Апартаментс» з залученням споживачів та персоналу показало, що існують як позитивні сторони, так і особливості, що потребують доопрацювання. Узагальнення цього пласті інформації дало змогу виокремити конкретні шляхи підвищення функціонування готельного підприємства.

Напрямки подальшої роботи вбачаємо у впровадженні запропонованих стратегій, методів та конкретних прийомів у систему підвищення ефективності функціонування готелю «Метро Хотел Апартаментс».

Список використаних джерел

1. Азарян О. М., Донець А. А. Науково-практичний підхід до оцінювання конкурентного стану підприємства на ринку готельних послуг. *Торгівля і ринок України*: темат. зб. наук. пр. Вип. 36; гол. ред. О. О. Шубін. Донецьк: ДонНУЕТ, 2013. С. 111-119.
2. Амбросій О. І. Класифікація доходів готельного господарства та фактори, що впливають на їх розмір. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту*. 2010. Випуск 1. С. 195-199.
3. Багрова І. В., Нефедова О. Г. Складові та фактори конкурентоспроможності. *Вісник економічної науки України*. 2011. № 1(11). С. 11-16.
4. Берестов Д. Е. Пути повышения конкурентоспособности гостиниц. *Международная научно-практическая конференция. Научная дискуссия современной молодежи: экономика и право*. 2016. С. 158-160.
5. Білецька І. М. Економічні основи діяльності підприємств готельного господарства. *Торгівля, комерція, підприємництво*. 2014. Вип. 17. С. 65-70.
6. Борисова О. В. Механізм реалізації інноваційної політики підприємств ресторанного господарства. *Соціально-економічні реформи у контексті інвестиційного вибору України : V міжнар. наук.-практ. конф., 15-16 травня 2008 р.:* зб. наук. пр: у 3 т. Дніпропетровськ : ПДАБА, 2008. Т. 3. С. 8-12.
7. Гаврилюк С. П. Конкурентоспроможність підприємств у сфері туристичного бізнесу: навч. посіб. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2006. 180 с.
8. Гайденко М., Прядкіна Ю. В. SWOT-аналіз і формування стратегії розвитку підприємницької діяльності. URL: http://eprints.kname.edu.ua/52089/1/Сборник_2019_БАВУСЕР-94-97.pdf
9. Герасименко В. Г. Оцінка конкурентоспроможності готельного господарства крупного міста на основі матричних методів стратегічного аналізу. *Экономика и управление*. 2009. № 6. С. 129.

10. Гончаренко Я. Є. Моделювання розвитку туристсько-рекреаційного комплексу на прикладі Одеського регіону: монографія. Херсон: ФОПГ Д.С. 2014. 286 с.
11. Гончаренко Я. Є. Обґрунтування концепції моделювання розвитку регіонального туристсько-рекреаційного комплексу. «Придніпровський научний вестник». №7 (154). 2014. С. 25-36.
12. Довгань Л. Є. Стратегічне управління: навч. посіб. / Л.Є. Довгань, Ю.В. Каракай, Л.П. Артеменко ; 2-ге вид. Київ: Центр навч. літератури, 2011. 440 с.
13. Донець А. А. Методичний підхід до діагностики конкурентоспроможності готельних підприємств. *Європейський вектор економічного розвитку*. № 1 (16). 2014. С. 58-64.
14. Жуков А. В. Обеспечение конкурентоспособности гостиничных услуг на основе применения интенсив-программ: дис. ... канд. экон. наук: 08.00.05 / А. В. Жуков; Гос. университет упр. Москва, 2014. 172 с.
15. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л. Фінансово-економічний словник. Київ: Знання, 2007. 1072 с.
16. Иванов Ю. Б. Конкурентоспособность предприятия: оценка, диагностика, стратегия. Харьков: Изд-во ХНЭУ, 2004. 256 с.
17. Казанжи О. Ф. Ефективність функціонування готелів: підходи до визначення та діагностики: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та вчених «Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України» (15 квітня 2020 р.). Т. 2. Одеса: Одеський національний економічний університет, 2020. С. 39-43.
18. Казанжи О. Ф., Гострик О. М. Особливості розрахунку економічної ефективності підприємств готельного бізнесу // Інформаційні технології в економіці і управлінні : зб. наук. студ. праць. Одеса: ОНЕУ, 2020. Вип. 2. С. 23-29.
19. Кирилюк І. М. Роль інновацій у розвитку готельно-ресторанного бізнесу: Матеріали І Всеукр. науково-практ. інтернет-конф. «Стратегічні перспективи готельно-ресторанного бізнесу в Україні: досвід, проблеми та інновації» (14-15

лютого 2019 р.). Житомирський державний університет імені Івана Франка. Житомир, 2018. С. 17-19.

20. Косвинцева Е. Н. Обеспечение конкурентоспособности гостиничных предприятий промышленного центра: автореф. дис.. ..канд. экон. наук / Е. Н. Косвинцева. Москва, 2009. 23 с.

21. Крисак А. О. Методи оцінки потенціалу малих підприємств. *Ефективна економіка*. 2010. № 2. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2010_2_5.

22. Кузнецова Н. М. Основы экономики готельного та ресторанного господарства: навч. посібник. Київ: Інститут туризму, 1997. 173 с.

23. Кучер Д. Б. Підвищення якості готельних послуг через внутрішню оптимізацію процесів надання послуг на вітчизняних підприємствах готельного господарства. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2012. Вип. 1. С. 230-237.

24. Литвин О. В. Роль конкуренції в ефективній діяльності підприємств готельного господарства. Матеріали І Всеукр. науково-практ. інтернет-конф. «Стратегічні перспективи готельно-ресторанного бізнесу в Україні: досвід, проблеми та інновації» (14-15 лютого 2019 р.). Житомирський державний університет імені Івана Франка. Житомир, 2018. С. 8-10.

25. Макмиллан Р. Экономикс. Москва: ПРИОР, 1998. 384 с.

26. Мальська М. П., Пандяк І. Г. Готельний бізнес: теорія та практика. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 472 с.

27. Мендела І. Я. Планування інноваційних стратегій підприємствами готельного бізнесу. URL: [http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/aprer_2013_9\(1\)_23.pdf](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/aprer_2013_9(1)_23.pdf)

28. Методология оценки экономической эффективности гостиниц. Методические рекомендации для работников гостиничного хозяйства, преподавательского состава профильных центров подготовки персонала и специалистов для гостиничной отрасли. URL: <https://www.stroimhotel.ru/files/pdf/metodology/metod/07.pdf>

29. Морозов М. А., Морозова Н. С. Экономика организации туризма. Москва: Юрайт, 2019. 291 с.
30. Нечаюк Л. І., Телеш Н. О. Готельно-ресторанний бізнес: менеджмент: Навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2003. 348 с.
31. Нортон Д., Каплан Р. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию. Москва: Олимп-Бизнес, 2010. 320 с.
32. Орлова А. М. Возможные пути к ресурсосбережению в гостиничном хозяйстве. *Интернет-журнал «НАУКОВЕДЕНИЕ»*. 2015. Том 7. N 4. URL: <http://naukovedenie.ru/PDF/119EVN415.pdf>
33. Охота В. І. Шляхи підвищення ефективності конкурентоспроможності підприємств готельної індустрії. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 5. С. 46-49.
34. Палаткин А. С., Гварлиани Т. Е. Оценка экономической эффективности гостиничных услуг. *Вестник СГУТиКД*. 2011. N 2 (16). С. 78-83.
35. Петрович Й. М., Прокопишин-Рашкевич Л. М. Економіка і фінанси підприємств: підручник. Львів: Вид-во «Магнолія 2006», 2014. 406 с.
36. Петросянц М. Энергосбережение и энергоэффективность в индустрии гостеприимства, «LIGHT RUSSIA». URL: <http://www.lightrussia.ru/lib/articles/?id=3251>
37. Петрук Ю. Актуальні завдання управління розвитком підприємств ресторанного господарства в Україні. *Економіка*. № 4 (130), липень-серпень. 2014. С. 41-47.
38. Печерица Е. В. Возможные пути повышения энергоэффективности на предприятиях гостиничного бизнеса. *Технико-технологические проблемы сервиса*. 2014. № 4 (30). С. 252-254.
39. Пилипенко С. М. Теоретичні засади оцінки ефективності діяльності підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського. 2016. Випуск 10. С. 452-456.
40. Поворознюк І. М. Шляхи підвищення якості готельних послуг в Україні. URL: <http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/bitstream/6789/5582/1/>

41. Погребняк А. Ю., Петрик Я. О. Методи оцінювання ефективності діяльності підприємства. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. 2015. Випуск 16. С. 292-298.
42. Подвальна Н. Е. Аналітичне обґрунтування ефективності функціонування готельних підприємств: автореф. дис. ... канд. економ. наук. Одеса, 2014. 20 с.
43. Подлепіна П. О. Конкурентоспроможність як чинник підвищення ефективності функціонування готельних підприємств. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2013. № 1042. С. 128-131.
44. Полтавська О. В. Забезпечення ефективності функціонування підприємств готельного господарства. *Економіка та держава*. 2016. №11. С. 25-29.
45. Ринки туристичних послуг: стан і тенденції розвитку: монографія / За заг. ред. проф. В. Г. Герасименка. Одеса: Астропринт, 2013. 304 с.
46. Роглев Х. Й. Основи готельного менеджменту. Навчальний посібник. К.: Кондор, 2005. 408 с.
47. Романів Х. В. Інноваційні шляхи підвищення конкурентоспроможності закладів готельної індустрії в Україні. Матеріали III міжнародної науково-практ. конференції «Управління інноваційним розвитком на макро-, мезо-, та мікрорівнях». С. 168-170. URL: https://economics.opu.ua/files/science/innov_roz/2017/168.pdf
48. Руденко Л. Л. Технологии гостиничной деятельности: учебное пособие / Л.Л. Руденко, Н.П. Овчаренко, А.Б. Косолапов. М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К». 2014. 176 с.
49. Тимчишин-Чемерис Ю. В., Солдат О. А. Основні поняття та фактори прибутку готельного підприємства. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2017. N 3 (25). 2 т. С. 147-152.
50. Хумарова Н. І. Голікова О.С. Розвиток туристичної галузі в контексті реалізації міжнародних проектів. *Економічні інновації: збірник наукових праць*. Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2015. Випуск 60. Т. 3. С. 216-226.
51. Чорна І. В. Діагностика діяльності підприємств готельного господарства. URL: http://knowledge.allbest.ru/sport/2c0b65625b3ac68b4d43b88421206d37_1.html

52. Шимановська-Діанич Л. М., Капліна А. С. Оцінка ефективності господарсько-фінансової діяльності підприємств готельного господарства Полтавського регіону. *Вісник Маріупольського державного університету*. Серія: Економіка. 2013. Вип. 6. С. 22-31.
53. Яковець Т. Прибуток ресторану: золоті гори чи дрібні крихти. URL: <https://livepluse.com/pributok-restoranu-zoloti-gori-chi-dribni-krihti/>
54. Ярославський А. О. Економічна ефективність діяльності підприємства: теоретичний аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Випуск 20. Частина 3. С. 174-177.